

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף קמ"ב

מביאה הגמרא שדעת רב הונא שהמזכה לעובר לא קנה, ואפילו אם אמר לכשתלד אישתי אז יזכה העובר ולא קודם לכן, אינו מועיל, והעובר אינו קונה.

אמנם דעת רב ששת שבין המזכה לעובר מעכשיו ובין האומר לכשתלד אישתי יקנה, העובר קונה.

ואמר רב ששת שמוכח כדבריו מהבריייתא שאומרת שגר שמת והיו סבורים שאין לו קרובים והחזיקו בנכסיו, ולאחר מכן שמעו שיש לו בן, או שהיתה אשתו מעוברת, חייבין להחזיר.

ואם באמת החזירו הכל ואחר כך שמעו שמת בנו או שהפילה אשתו, אם מי שזכה בנכסים החזיק בהם שוב קנה, אבל מי שהיה מוחזק מאז ששמע שמת בתחילה, ולא החזיק שוב בנכסים לאחר שמת הבן או שהפילה אשת הגר לא קנה.

ומוכיח רב ששת מהבריייתא שעובר זוכה בנכסים, כי אם אינו זוכה, מדוע צריך להחזיק פעם נוספת בנכסים אחרי מות העובר.

אך דחה אב"י את הוכחת רב ששת, כיון ששם מדובר בירושה הבאה מאיליה, שבאמת בירושה זו יכול העובר לזכות אך להקנות לעובר אי אפשר.

ורבא דחה את הוכחת רב ששת מטעם אחר, שהטעם שצריך לזכות בנכסים לאחר מות העובר זה מפני שהנכסים מלכתחילה אינם מוחזקים ביד המחזיקים, כיון שיודעים שאולי יש לו בן, ולכן החזקה בתחילה אינה חזקה מספיקה ואינה מועילה להחזיקם בנכסים.

ואומרת הגמרא שהנפקא מינה בין אב"י לרבא, זה אם שמעו שמת העובר והחזיקו בנכסים, ואחר כך התברר שבאותה שעה לא מת, אבל מת אחר כך, שלדעת רב"י שהעובר באמת זכה בנכסים לא מועיל מה שזכו בנכסים בשעה שהיה חי אפילו שחשבו שמת.

אבל לדעת רבא שהסיבה שלא מועילה חזקתם זה מפני שהיא חזקה חלשה ורפויה כי הם ידעו שיש לו בן, ממילא כאן ששמעו שהוא מת החזקה מועילה להם, ואפילו שאז העובר עדיין לא מת.

ומנסה הגמרא להוכיח כדעת רב הונא שעובר אינו יכול לזכות בנכסים מהמשנה שאומרת שתינוק בן יום אחד נוחל ומנחיל, ומשמע שרק אם הוא בן יום אחד אבל לא עובר.

אך דוחה הגמרא שהרי כבר ביאר רב ששת שבאה המשנה לומר שרק תינוק בן יום אחד יורש את נכסי אמו, ואם מת מיד אחר כך הוא מנחיל את נכסי אמו שזכה בהם לאחיו מן האב, אבל עובר אינו זוכה בנכסי אמו, לא מפני שאינו יכול לזכות, אלא מפני שכאשר הוא במעי אמו ומתה אמו, הוא מת עוד קודם לאמו, וממילא אינו יכול לזכות בירושתה.

עמוד ב'

ושואלת הגמרא שהרי היה מעשה שלאחר מיתת האם העובר פרכס ג' פרכוסים, ולכאורה רואים מכאן שהאם מתה לפני העובר, וממילא הוא יכול לרשת את אמו.

וביאר מר בר רב אשי שפרכוסי העובר לא היו מחמת שהוא עדיין חי, אלא כמו פרכוסי זנב הלטאה, שמפרכס אפילו לאחר שמת.

ומר בנו של רב יוסף ביאר בשם רבא שמה שאמרה המשנה שתינוק בן יום אחד נוחל ומנחיל, הכוונה שממעט בחלק הבכורה של הבכור, **וכלומר** שאם נולד התינוק ואז מת האב, ולאחר מכן מת התינוק אפילו בן יום אחד, דינו שירש כאחד מהאחים, ולאחר מכן אחיו זוכים בירושתו.

ולכן אם האב הוריש י"ב מנה, ויש כאן בכור ופשוט, ואת אותו העובר, מחלקים את הנכסים לארבעה, והבכור נוטל ב' חלקים דהיינו ו' מנים, והפשוט נוטל ג' מנים, ובחלקו של העובר חולקים הבכור והפשוט כל אחד אחד וחצי מנים ונמצא שנוטל הבכור **שבעה וחצי מנים**.

ודוקא תינוק בן יום אחד ממעט בחלק הבכורה, אבל עובר אינו ממעט בחלק הבכורה כיון שנאמר בפסוק "וילדו לו" ועובר שלא נולד עדיין אינו ממעט בבכורה.

ולכן אב שמת ולאחר מכן נולד התינוק ומת, ויש כאן בכור ופשוט חוץ מאותו התינוק, קודם חולקים את הנכסים רק **לשלושה** חלקים, ונוטל הבכור את חלק בכורתו דהיינו ארבעה מנים. ואת השמונה מנים הנותרים חולקים לשלושה חלקים שווים ב' מנים וב' שלישי מנה חל חלק, וחלק אחד נוטל הבכור וחלק אחד הפשוט, ובחלק השלישי שהיה צריך להגיע לעובר חולקים שניהם בשווה, ונמצא שנוטל הבכור **שמונה מנים**.

וכפי שאמר מר בנו של רב יוסף בשם רבא שאף בן שנולד לאחר מיתת אביו אינו ממעט בחלק הבכורה כיון שנאמר "וילדו לו", וכאן הבן לא נולד לאב שהרי הוא כבר מת.

ואומרת הגמרא שכך שנו את הסוגיא בסורא, אבל בפומבדיתא שנו שאמר מר בנו של רב יוסף בשם רבא שבכור עצמו שנולד לאחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים, כיון שנאמר בפסוק "יכיר לתת לו פי שניים", וכאן שהאב לא הכיר את בנו הבכור אינו נוטל פי שניים.

ופוסקת הגמרא שהלכה ככל מה שאמר מר בנו של רב יוסף בשם רבא. גם בדין שאמר שעובר אינו ממעט בחלק הבכורה של הבכור, וגם שאמר שבכור שנולד לאחר מיתת האב אינו יורש חלק בכורה.

מביאה הגמרא שאמר רבי יצחק בשם רבי יוחנן שהמזכה לעובר לא קנה, ומה שהתבאר במשנה שאדם יכול להקנות לבנו מנה אפילו כשהוא עובר, זה מפני שדעתו של אדם קרובה אצל בנו, ולכן הוא גומר בדעתו ומקנה לו אפילו בעודו עובר, אבל שאר אנשים אינם יכולים לקנות לעובר.

ומביאה הגמרא שאמר שמואל לרב חנא מבגדד, לך ותביא לכאן עשרה אנשים ואדרוש בפניהם שההלכה היא שהמזכה לעובר קנה. אמנם פוסקת הגמרא להלכה שהמזכה לעובר לא קנה.

מביאה הגמרא מעשה באדם שאמר לאשתו שנכסי יהיו לבני שיוולדו ממך. והיה לו בן מאשה אחרת, ואמר לו אותו הבן מה יהיה עלי, והשיב לו האב שאתה גם תיטול חלק כאחד מהבנים.

ואמנם הבנים שיוולדו מאותה האשה וודאי לא קונים כלום יותר מחלקם בירושה, שהרי בשעה שאמר זאת לאשה היא אפילו לא הייתה מעוברת, וודאי שאין האב יכול לזכות להם שהרי לא באו לעולם כלל.

אלא דנה הגמרא האם אותו הבן שלו מאשה אחרת שהוא אמר לו שיקנה כאחד מהם, האם הוא זוכה בחלק **נוסף** בירושתו מחמת מה שאמר לו האב שיטול כבניה של אותה האשה או לא.

(ולמשל אם היו לאותו האדם מאותה האשה ג' בנים, ועוד בנים מאשתו הקודמת, קודם יחלקו את הירושה לד' ויטול אותו הבן רבע מהנכסים, שהרי אמר לו האב שהוא והם ירשו את כל נכסיו, אלא שהם לא זכו בירושה אך הוא כן, ולאחר מכן יחלקו כל הבנים של האב מכל נשותיו משאר הנכסים).

ומביאה הגמרא שרבי אבין ורבי מיישא ורבי ירמיה אמרו שאכן הבן יורש את החלק הזה בנכסים, ורק לאחר מכן יחלקו את שאר הנכסים.

אך רבי אבהו ורבי חנינא בר פפי ורבי יצחק נפחא פסקו שכפי שאין הבנים של האשה זוכים בנכסים מחמת הבטחת האב לאמם, כך אין חלק לאותו הבן בנכסים יותר משאר אחיו, אלא חולקים בשווה.

ושאל רבי אבהו את רבי ירמיה האם הלכה כדעתנו או כדעתכם. **והשיב** לו רבי ירמיה שוודאי שהלכה כמונו שהרי אנו זקנים ממכם, ואתם צעירים מאיתנו.

אך אמר לו רבי אבהו שאין הדבר תלוי בזקנה, אלא בסברא, ואם אתה רוצה לשמוע את הסברא שלנו מדוע האח אינו זוכה בנכסים, לך לפני רבי אבין שאמרתי לו את הסברא שבדברינו וקיבל את דברי ונענה בראשו.

והלך רבי ירמיה לרבי אבין, ואמר לו רבי אבין שכפי שאם אדם אומר לחברו קנה את נכסי כחמור אינו קונה, כך גם כאן שהאב אמר לבנו שיקנה יחד כאחד מהבנים של אותה האשה, כיון שהם לא קונים את הנכסים אף הוא אינו קונה אותם.

